Europaparlamentet
2024-2029

Utskottet för utrikesfrågor

2025/2216(INI)

5.2.2026

FÖRSLAG TILL BETÄNKANDE

om Europaparlamentets rekommendation till rådet, kommissionen och vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik om främjande av gränsöverskridande vattenförvaltning för att förebygga konflikter och främja fred
(2025/2216(INI))

Utskottet för utrikesfrågor

Föredragande: Leoluca Orlando

INNEHÅLL

Sida

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS REKOMMENDATION 3

MOTIVERING 7

BILAGA: FÖRKLARING OM SYNPUNKTER.....8

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS REKOMMENDATION

till rådet, kommissionen och vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik om främjande av gränsöverskridande vattenförvaltning för att förebygga konflikter och främja fred (2025/2216(INI))

Europaparlamentet utfärdar denna rekommendation

– med beaktande av FN:s konvention om skydd och användning av gränsöverskridande vattendrag och internationella sjöar från 1992,

– med beaktande av sin resolution av den 7 maj 2025 om den europeiska strategin för vattenresiliens[1],

– med beaktande av faktabladet *The Right to Water* från kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, som offentliggjordes i augusti 2010,

– med beaktande av rådets slutsatser av den 19 november 2018 om diplomati i vattenfrågor,

– med beaktande av rådets slutsatser av den 19 november 2021 om vattendimensionen i EU:s yttre åtgärder,

– med beaktande av artikel 121 i arbetsordningen,

– med beaktande av sin resolution av den 2 april 2025 om mänskliga rättigheter och demokrati i världen och Europeiska unionens politik på området – årsrapport 2024[2],

– med beaktande av betänkandet från utskottet för utrikesfrågor (A10-0000/2025), och av följande skäl:

A. Vatten är avgörande för att människan och allt liv på jorden ska överleva och måste därför förvaltas på ett hållbart och rättvist sätt.

B. Tillgång till vatten är en mänsklig rättighet och en förutsättning för stabilitet och fred.

C. Klimatförändringarna är ett stort hot mot vattenresurserna och de akvatiska ekosystemen och ökar vattenstressen.

D. De hydrologiska cyklerna blir alltmer oregelbundna och präglas av häftiga svängningar mellan svår torka och förödande översvämningar till följd av klimatförändringarna. Alla regioner med glaciärer i världen har under de senaste åren rapporterat isavsmältning. En stor del av föroreningarna av världens sötvattenresurser beror på mänsklig verksamhet.

[1] Antagna texter, P10_TA(2025)0091.
[2] EUT C, C/2025/4390, 9.9.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4390/oj.

E. Av världens sötvattenflöden är 60 procent gränsöverskridande akviferer, sjöar och avrinningsområden som delas mellan två eller flera länder.

F. De flesta länder har inga gränsöverskridande arrangemang för gemensamma vattenförekomster.

G. Vattenstress och ensidiga åtgärder från länder, till exempel föroreningar och överexploatering, eller uppförande av infrastruktur, får i gränsöverskridande vatten konsekvenser för alla länder som gränsar till dessa vatten. Tvister om tillgång till vatten bidrar till mer omfattande konflikter och kan underblåsa dem, med allvarliga konsekvenser för den regionala stabiliteten och människors säkerhet.

H. Även om vatten historiskt sett har fungerat som en katalysator för samarbete har konflikterna om vatten under de senaste tio åren överskuggat samarbetet.

I. De som använder vattensystem uppströms har vissa relativa fördelar jämfört med användare nedströms.

J. Väpnade konflikter och ockupation stör i hög grad vattentillgången och det transnationella vattensamarbetet.

1. Europaparlamentet rekommenderar rådet, kommissionen och vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik att

   a) stärka den roll som den gränsöverskridande vattenförvaltningen spelar i EU:s yttre åtgärder, så att den fungerar som ett meningsfullt verktyg för konfliktförebyggande, konfliktlösning och förtroendeskapande på regional, nationell och internationell nivå, särskilt i områden som är sårbara för klimatförändringarnas effekter och där det redan råder brist på vatten,

   b) ta itu med bristen på operativa avtal mellan regeringar som delar gränsöverskridande vattenförekomster och tillgängliggöra all nödvändig expertis och allt nödvändigt tekniskt och ekonomiskt stöd från EU:s sida till stöd för regeringar i upprättandet och genomförandet av sådana arrangemang samt organisationer för avrinningsområden,

   c) stärka den roll som den gränsöverskridande vattenförvaltningen spelar i EU:s yttre åtgärder och diplomati och för detta ändamål förse Europeiska utrikestjänsten och EU:s delegationer runt om i världen med de ekonomiska och mänskliga resurser som behövs för att inleda och stödja konkret gränsöverskridande vattenförvaltning och vattendiplomati i och mellan partnerländer,

   d) säkerställa ökad och varaktig finansiering för EU:s gränsöverskridande vattenförvaltning i samband med EU:s yttre åtgärder inom nästa fleråriga budgetram,

   e) utvidga det geografiska tillämpningsområdet för EU:s gränsöverskridande vattenförvaltningsprojekt så att det sträcker sig utanför Afrika och Centralasien till Amerika, Mellanöstern och Nordafrika samt Östasien och Sydasien med hjälp av en Team Europe-strategi,

f) stärka det multilaterala samarbetet om vatten, särskilt inom FN genom att fortsätta och intensifiera globaliseringen av FN:s konvention om skydd och användning av gränsöverskridande vattendrag och internationella sjöar samt stödja genomförandet av målen för hållbar utveckling, i synnerhet mål 6 om rent vatten och sanitet,

g) satsa på en mer transparent översikt över allt pågående EU-stöd som syftar till att främja gränsöverskridande vattenförvaltning internationellt samt säkerställa konsekvens och effektivisering i allt arbete och all finansiering inom alla berörda generaldirektorat och mellan utrikestjänsten och kommissionen,

h) när så är möjligt arbeta för att säkerställa rent vatten av hög kvalitet, främja hållbar vattenförvaltning och genomföra olika innovativa vattentekniker, inbegripet naturbaserade lösningar,

i) säkerställa att man i EU:s vatteninitiativ världen över griper sig an de kvarstående dataluckorna och bristen på datadelning mellan regeringar genom att förse partnerländer med tekniska och fysiska resurser för effektiv övervakning av vattennivåerna och kvaliteten på de gränsöverskridande avrinningsområdena, och genom att utbyta data och främja gemensamma standarder för datainsamling mellan partnerländer i syfte att öka kompatibiliteten,

j) främja instrument för mellanstatligt och regionalt samarbete om förvaltning av vattenresurser, med särskild inriktning på att säkerställa att fördelningen av vatten mellan länder och näringslivssektorer är rättvis, samt stödja förvaltningsstrukturer på lokal nivå och lokalsamhällesnivå för att främja inkluderande beslutsfattande och vattenförvaltning,

k) öka EU:s kapacitet för övervakning och tidig varning genom digitalisering och modern teknik samt stärka övervakningen av vattenbrist och vattenrelaterade konfliktrisker – såsom användning av vatten och vatteninfrastruktur som vapen och avsiktligt berövande av tillgång till vatten – över hela världen, så att den blir en del av de konfliktförebyggande system som hör till utrikestjänstens krishanteringscentrum,

l) uppmuntra och finansiera forskning om hållbar gränsöverskridande vattenförvaltning, vattendelning, samarbete och innovation, bland annat genom Horisont Europa,

m) utse en högt uppsatt EU-tjänsteman till EU:s särskilda representant med uppgift att förebygga och lösa vattenrelaterade konflikter, främja vattensamarbete samt skydda vattenkällor och vattensystem, även under väpnade konflikter och i gränsöverskridande sammanhang,

n) stärka folkrättens och de internationella domstolarnas roll i tvistlösningen vid konflikter om gränsöverskridande vattenförekomster för att säkerställa klarhet och ansvarighet när det gäller rättsliga skyldigheter för alla stater som gränsar till de berörda gränsöverskridande vattenförekomsterna.

2. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna rekommendation till rådet, kommissionen och vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik.

MOTIVERING

Vatten är livsnödvändigt. Tillgång till säkert dricksvatten är en mänsklig rättighet och en förutsättning för stabilitet och fred.

Samtidigt ökar vattenbristen. Industriell överanvändning, överbefolkning och föroreningar skapar vattenstress världen över, något som förvärras av effekterna av klimatförändringar orsakade av människan. Mer än hälften av världens sötvattenflöden sträcker sig över gränser, och över 150 länder delar gränsöverskridande avrinningsområden. Många av dessa avrinningsområden finns i regioner som präglas av instabilitet, klimatpåverkan och svaga institutioner. Tillgången till vattenresurser – som delas mellan länder eller finns i ett land – är ofta ojämlik på grund av bristfällig förvaltning och politik. Detta ses i allt högre grad som en faktor som leder till sårbarhet, migration och tvångsförflyttningar och som en växande källa till spänningar, instabilitet och konflikter, inom och mellan stater. Medan syftet med detta betänkande är att lyfta fram konstruktiva sätt på vilka EU kan förebygga konflikter genom gränsöverskridande vattenförvaltning, är det viktigt att notera att aktörer i olika väpnade konflikter i världen begränsar tillgången till vatten för att skapa humanitära kriser och förstör vatteninfrastruktur av taktiska militära skäl.

EU har befintliga externa instrument som redan är aktiva på området, däribland instrumentet för grannskapet, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete – Europa i världen, Global Gateway samt EU:s initiativ för vattendiplomati. Även om dessa instrument är välkomna och användbara är de i sig själva inte tillräckliga. De måste uppdateras, finansieras bättre och samordnas mer i syfte att främja ett effektivt regionalt samarbete, stärka vattenförvaltningsinstitutionerna och mobilisera hållbara investeringar. Unionens externa instrument bör också användas mer aktivt i partnerskap med EU:s medlemsstater och deras finansiella och administrativa verktyg och kapacitet.

Dessutom finns det ett akut behov av att stärka EU:s och utrikestjänstens externa engagemang på området gränsöverskridande vattensamarbete genom politisk dialog, medling, diplomatiska kontakter, tekniskt stöd och kapacitetsuppbyggnad, datadelning, förvaltning av avrinningsområden, främjande av transparent beslutsfattande och styrning med stöd av trovärdiga institutioner och rättsliga ramar, där man ägnar särskild uppmärksamhet åt lokala aktörer och främjar inkluderande styrning med beaktande av sårbara lokalsamhällens och minoriteters behov.

En förstärkning av den gränsöverskridande vattenförvaltningen innebär en långsiktig investering i stabilitet, konfliktförebyggande och hållbar utveckling. I detta sammanhang bör unionen i sina yttre åtgärder i allt högre grad ta fasta på och främja den strategiska betydelsen av gränsöverskridande vattenförvaltning som ett centralt instrument för långsiktigt konfliktförebyggande, regional stabilitet, social jämlikhet och människors säkerhet samt för hållbar utveckling. Europaparlamentets utskott för utrikesfrågor (AFET) bör se till att gränsöverskridande vattenförvaltning betraktas som en diplomatisk och säkerhetsmässig prioritering inom EU:s utrikespolitik – i grannskapet och utvidgningsregioner, bland annat Balkan, Mellanöstern och Nordafrika samt Sahel, och i unionens engagemang globalt.

BILAGA: FÖRKLARING OM SYNPUNKTER

Föredraganden förklarar, i enlighet med artikel 8 i bilaga I till arbetsordningen, att han i sitt betänkande har inkluderat synpunkter i frågor rörande ärendet som han har mottagit från följande företrädare för intressegrupper som omfattas av tillämpningsområdet för det interinstitutionella avtalet om ett obligatoriskt öppenhetsregister[1] eller företrädare för offentliga myndigheter i tredjeländer, inbegripet deras diplomatiska beskickningar och ambassader, i samband med att förslaget till betänkande utarbetades:

1. Företrädare för intressegrupper som omfattas av tillämpningsområdet för det interinstitutionella avtalet om ett obligatoriskt öppenhetsregister
2. Företrädare för offentliga myndigheter i tredjeländer, inbegripet deras diplomatiska beskickningar och ambassader

Ovanstående förteckning upprättas uteslutande på föredragandens ansvar.

I den mån fysiska personer identifierats med namn, befattning eller båda i förteckningen förklarar föredraganden att de berörda fysiska personerna tillsänts Europaparlamentets meddelande om skydd av personuppgifter nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), i vilket villkoren för behandlingen av deras personuppgifter och rättigheterna i samband med denna behandling fastställs.

[1] Interinstitutionellt avtal av den 20 maj 2021 mellan Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen om ett obligatoriskt öppenhetsregister (EUT L 207, 11.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).